**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**

**до проекту Закону України "Про корінні народи України"**

**1. Мета**

Метою проекту Закону України "Про корінні народи України" (далі – проект акта) є визначення правового статусу корінних народів України та встановлення правових гарантій на повне володіння всіма правами людини і основоположними свободами осіб, що належать до корінних народів України, що встановлені нормами міжнародного права, а також передбачені в Конституції та законах України.

**2. Обґрунтування необхідності прийняття акта**

Проект акта підготовлено на виконання пункту 26 підрозділу 3.3. Мир і діалог Розділу 3. Реінтеграція тимчасово окупованих територій Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 2 лютого 2021 року № 1165-IX.

Конституція України гарантує сприяння розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (стаття 11).

Статут Організації Об'єднаних Націй, резолюція № 1514 (XV) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй "Декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам" від 14 грудня 1960 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року, Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 року та інші норми міжнародного права підтверджують основоположне значення права на самовизначення всіх народів, в силу якого вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно здійснюють свій економічний, соціальний та культурний розвиток.

Незважаючи на те, що термін "корінний народ" вживається як у нормах міжнародного права, так і в положеннях Основного Закону України, його значення в законодавчих актах України не розкрито. Більше того, в Україні відсутній спеціальний закон, який би визначав правовий статус корінного народу України та встановлював би чіткі гарантії реалізації останнім права на самовизначення.

У зв'язку із тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя та постійними порушеннями Російською Федерацією основоположних прав та свобод громадян України, зокрема корінних народів, що проживають на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, надзвичайного значення набуває визнання Україною статусу корінних народів, які сформувалися на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

Це, крім іншого, сприятиме також і міжнародно-правовому визнанню статусу корінних народів України.

Ураховуючи те, що протягом тривалого часу проживання корінних народів на території України їх правовий статус не був визначений, виникає потреба у прийнятті відповідного спеціального закону. Необхідність існування такого закону випливає з положень пункту 3 частини першої статті 92 Конституції України, відповідно до якого права корінних народів і національних меншин мають визначатися виключно законами України. У зв'язку з цим у спеціальному законі про права корінних народів України має бути визначено поняття корінного народу України, встановлені засади його правового статусу.

**3. Основні положення проекту акта**

У проекті акта надається визначення поняття "корінний народ України", відповідно до якого – це автохтонна етнічна спільнота, яка сформувалася на території України, є носієм самобутньої мови і культури, має традиційні, соціальні, культурні або представницькі органи, самоусвідомлює себе корінним народом України, становить етнічну меншість у складі її населення і не має власного державного утворення за межами України. Відповідно до цього визначення проектом акта пропонується встановити, що корінними народами України є кримські татари, караїми, кримчаки.

Відповідно до положень проекту акта корінні народи України та їх представники мають право, колективно та індивідуально, на повне володіння всіма правами людини і основоположними свободами, визначеними у Статуті Організації Об'єднаних Націй, Загальній декларації прав людини, Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів та в міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також передбаченими у Конституції та законах України.

Також проектом акта корінним народам України визначені гарантії щодо правового захисту від будь-яких дій, направлених на: позбавлення ознак етнічної приналежності та цілісності як самобутніх народів, позбавлення культурних цінностей; виселення або примусове переміщення із місць компактного проживання в будь-якій формі; примусову асиміляцію або примусову інтеграцію в будь-якій формі; заохочення або розпалювання расової, етнічної чи релігійної ненависті, направленої проти них.

Серед основоположних прав корінних народів України проектом акта гарантуються культурні, освітні, мовні та інформаційні права корінних народів України, права корінних народів України на сталий розвиток.

Проектом акта також передбачається визначення правового статусу представницьких органів корінних народів України, їх ресурсного забезпечення, а також питання міжнародного представництва корінних народів України.

**4. Правові аспекти**

Правовими підставами розроблення проекту акта та нормативно-правовими актами, що діють у відповідній сфері суспільних відносин є: Конституція України, Декларація про державний суверенітет України, Акт про проголошення незалежності України, Декларація прав національностей України, Статут Організації Об'єднаних Націй, Віденська Декларація, Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року, інші міжнародні акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також Постанова Верховної Ради України від 20 березня 2014 року № 1140-VII "Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави".

**5. Фінансово-економічне обґрунтування**

Реалізація положень проекту акта потребує додаткових видатків, однак детальні розрахунки можуть бути надані лише після проведення додаткових консультацій із представницькими органами корінних народів України при підготовці проекту Закону України про Державний бюджет України на наступний рік.

**6. Оцінка відповідності**

У проекті акта відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, створюють підстави для дискримінації.

Проект акта стосується прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

**7. Прогноз результатів**

Прийняття проекту акта дасть можливість корінним народам України у повній мірі володіти всіма правами людини і основоположними свободами, визначеними нормами міжнародного права, а також передбаченими у Конституції та законах України. Крім того, реалізація положень проекту акта сприятиме забезпеченню права корінних народів України на самовизначення, самостійне визначення свого політичного статусу, вільне здійснення свого економічного, соціального і культурного розвитку способами, що не суперечать Конституції та законам України.

Керівник Апарату
Офісу Президента України **О.Дніпров**